

UNITÁRIUS ÉLET

XXXIX. ÉVFOLYAM 4. SZÁM

1985. JÚLIUS–AUGUSZTUS

NYÁR

Jakab lev. 5,7... Íme a szántóvető várja a földnek drága gyümölcsét..., várja míg reggeli és estvéli esőt kap.

Nyár van, s bár az időjárás az elmúlt hetekben inkább ősziessnek volt mondható, elérkezett az ideje a jellemzően nyárközépi teendőknél. Sokan most veszik ki szabadságukat, hogy azt megérdemelt pihenéssel töltsék otthon, a Balatonnál, a hegyekben, esetleg külföldön. Gyermekünk, feledve az elmúlt iskolai év feladatait, úgy élvezik a szabad napfényt, hogy alig-alig gondolnak a következő iskolai év közeledtére.

Az emberiség jó hányada azonban ezekben a napokban nem a kényelmesebb napokra gondol, hanem ellenkezőleg, ilyenkor veszi ki részét a legnehezebb munkákból. Bibliái szóhasználattal mondva, tudja, hogy mindennek rendelt ideje van, és ősi törvénye életünknek, hogy vetés és aratás meg nem szünhetik. Minden évszaknak megvan az elodázhatatlan teendője azok számára, akik a földdel foglalkoznak, akik gondoskodnak a betevő falatainkról, ünnepizű kalácsról, izes, zamatos gyümölcstről és mindarról, ami szükséges a test táplálására. Alig zajlik le nyáridőben az aratás nehéz, de gyönyörűsége munkája, a szántóvető ember szeme már az ősziekre tekint, hogy egyetlen vetemény se károsodjék, ne menjen veszendőbe.

Az új kenyér már ízlelhető, s mi mindannyian hálaosan gondolunk azokra a szorgos kezekre, melyek egy egész országnak biztosítják az egész évi kenyeret. Mi, hívő emberek, ilyenkor is átérezzük a Szentírás igazát, hogy íme, az emberi munka újra elnyerte Isten áldását.

Aki szereti forgatni Bibliánk lapjait, bizonytalansággal észre vette, hogy annak írói mennyire szívesen használják tanításukban és példázataikban a paraszti élet mozzanatait és tanulságait. Gondoljunk csak Mesterünk szavaira az egykori magvető példázatában, avagy a mustármagról szóló tanításában. Tanulságos a szőlőmunkások példája és igen figyelemre méltó az, ahogyan tanít a magányosan növő vetésekről. Ez utóbbit éppen most talán érdemes szó szerint felidézni...
"...az ember beveti a magot a földbe, és alszik és fölkel éjjel és nappal. A mag pedig kihajt és felnő, ő maga sem tudja miképpen. Mert magától terem a föld, először füvet, aztán kalászt, azután teljes búzát a kalászban. Mihelyt pedig a gabona arra való, azonnal sarlót ereszt rá, mert az aratás elérkezett..."

Jellegzetes képét olvashattuk az ókori ember szemléletének eme idézett sorokban. Azokban az időkben az emberek a világot késznek és befejezettnek hitték, látták Isten mintegy változtathatatlan rendelkezését, elfogadták az eseményeket és a természet látszólagos törvényeit. Az akkori hívő ember még nem volt tudatában Istentől kapott képességeinek és erejének. Belemélyedve a sors rendelkezésébe, legfeljebb imádsággal próbálta befolyásolni a vele és körülötte történteket. Nem ismervén a világban lezajló események rugóit, nem a törvényszerűségeket hitt és bizott, mint inkább csodákra számított. Ez a felfogás még napjainkban is sokakat kísért, feledvén végiggondolni, hogy a csodákban Isten legfeljebb időszakosan jelenti ki magát, ami azt is maga után vonja, hogy eszerint mikor

nincsenek jelen a csodák, akkor Istennek is távol kell lennie értelemszerűen. Madách is így fogalmaz lényegében... évmilliókig eljár a világ a tengelyén, míg Istennek néha közbe kell nyúlnia, hogy annak kerékfogán egyet-egyet újítson. Korunk embere ezen a felfogáson kissé már túllépett, nem fatalista, nem nyugszik meg szelleme a végzetes dolgok elkerülhetetlenségében. Érti lelkének és akaratának erejét, és igyekszik a dolgokat úgy irányítani, hogy azok számára és környezetük számára a legtöbbet és legjobbat adják. Újra csak bibliai nyelvhasználattal kifejezve, a mai hívő érzi, hogy ő valóban Isten munkatársa, akinek mindenek meg kell próbálnia és mindent el kell követnie, hogy a dolgok valóban megfeleljenek céljainak és szükségleteinek. Nem várja tétlenül — alapigénkben Jakab apostol szerint „béketűréssel” — az események kiszámíthatatlan folyását, hanem ésszel, közös összefogással, technikával és minden olyan módszerrel, amellyel a természet törvényeit képes a maga javára alkalmazni, igyekszik az életet teljessé tenni. (Így sikerült rövid negyven év alatt a természetátlagokat hazánkban is három-négyeszeresére fokozni, így tud gépekkel, vegyszerekkel védekezni a mezőgazdasági kártevők ellen, így küzd árvizek és belvizek ellen, így épít víztározókat vagy, ha úgy kell, szarít ki fél országreszeket.)

A nyári munkálatok idejét éljük, és azonosítjuk magunkat a bibliai idézet szántóvetőjével. Mi is várjuk a földnek drága gyümölcsét, mindazt a jót, ami az élet fenntartásához s talán élvezetéhez is hozzátartozik, de nem tétlenül, vagy — ahogy a magyar közbeszéd mondja — „a sült galambra várva”, hanem szorgos igyekezettel és megfeszített becsületes munkával. Mit nem bír az ember önmaga, azt elérheti összefogott együttes erővel. Hol gyenge az ember egyedül, többedmagával még a természeti elemeket is le tudja győzni. Az okos, értelemre támaszkodó emberi munka valóban csodákra képes. Ugyancsak köznapi bölcsesség, hogy a jó sorsot, a sikereket, az eredményeket nem elég várni és remélni, hanem azokat ki kell kényszeríteni az élettől.

Több mint negyven évvel ezelőtt, fiatal papnövendékként egyik gyülekezetünkben szolgáltam, ill. helyettesítettem pár héttel. Majd eltelt vagy húsz esztendő, mikor újra oda rendelt egyházam tartós szolgálatra. Pár hét után a gyülekezetnek egy tiszteletre méltó idős férfi tagja így kérdezett rám: Emlékszik-e, lelkész úr, hogy húsz évvel ezelőtt már prédikált szinte gyerekemberként ezen a szószéken? Igenlő válaszomra tovább érdeklődött az én atyámfia: És tesszik-e emlékezni, hogy akkor mit mondott nekünk az egyik istentisztelet alkalmából? Legnagyobb sajnálatomra sem tudtam olyan jeles dologra gondolni, mi ennyi idő után még eszembe jutott volna. Nos, folytatta az én emberem, bár fiatal volt lelkész úr, olyant tanított, mit öreg emberként sem felejtettem el. Így szólt a példa... „Két béka hogy, hogy nem, egyszer beleesett egy tejfeles köcsögbe. A biztos halálnak torkában az egyik béka lemondóan és kétségbeesetten várta, hogy valami csoda folután megmeneküljön. De mivel az nem jött, meaadta magát sorsának és a mélybe süllyedt. A másik béka azonban

nem akart beletörődni a reménytelen végbe, hanem körbe-körbe taposva magát az idegen közegben, addig-addig rugdalózott, míg a tejfölből egy kis szigetnyi vajat köpült maga alá, amire felkapaszkodván egy ugrással a szabadba, az életbe visszaugrott. Az ember is kerülhet hasonló helyzetekbe, amikor a tétlenség az élet ellen való bűn. Az életért nekünk is gyakran meg kell harcolnunk..."

Nem tudom, ifjú emberként, hol olvashattam e tanulságos mesét, de miután az én idős barátom emlékezetembe idézte, azóta én sem feledtem el.

Visszatérve szép nyári bibliai idézetünkre, a szántóvetőre, ki várja a földnek drága gyümölcsét, átvitt

értelemben mindnyájan, bármilyen munkaterületen élünk, szántóvetők vagyunk, hasonlók a földműveshez, vetünk reményeket, jószándékot, kezdeményezünk és próbálkozunk, majd várjuk azoknak eredményét, a sikert, a boldogulást. De ne tétlenül várjuk! Gyümölcs a fán csak úgy terem, ha figyeljük kis, termést hozó fánkat, ha nyesegetjük az esetleges vadhajtásokat, melyek károsítják a fát, s ha a fejlődő gyümölcsöt valami kártevő veszélyezteti, igyekezzünk megvédeni azt permetezéssel, bárhogyan, de okos odafigyeléssel, törődéssel, újabb és újabb szorgos munkával. A föld drága gyümölcse így fog beérni örömünkre és hasznunkra.

Bajor János

A szellemiség és annak hatalmassága

Részletek Nikkyo Niwano, a Risho Kosei-kai elnökének a „Dharma World” című folyóirat 1985. évi 5. számában megjelent írásából.

A világegyetem élettereje mindennek a mozgatója. Ezt az erőt egyetlen, mindent átfogó szellemiségnek fogadjuk el, ami mindenkiben jelen van. Mi, emberek, minden létezővel, egyformán részesei vagyunk az egyetemes szellemiségnek. Alapvető igazsága ez annak a tanításnak, hogy ez az egyetlen szellemiség hatja át a világmindenséget.

Mivel az egyetemes életerő fogalma sokak számára homályosnak tűnik, mi, buddhisták, ezt az Örök Buddhának nevezzük. Ez a megszemélyesítés megkönnyíti azt, hogy világosan összpontosítsunk erre a fogalomra, és az a képesség, hogy ilyen módon összpontosítsunk, a mi erős hitünknek a forrása, mely szentséget ad a vallásnak.

Az összpontosítás képessé tesz bennünket arra, hogy szellemiségünk tökéletesen egybeolvadjon Buddhának — mindenek életadójának — a szellemiségével. Ez az a csodálatos állapot, amikor mi, halandók, összhangban élünk mindennel, mert türelmesek és könyörületesekek vagyunk, és ez a legfőbb cél abban a tantételben, hogy mindeneket egyetlen szellemiség foglal magában.

Gyakran gyötörnek bennünket olyan jelenségek, amelyek szenvedést, megpróbáltatást, bajt és zűrzavart okoznak napi életünkben, ilyenképpen helyzetünket annyira megrontják, hogy az belőlünk félelmet, gyűlöletet vált ki, és mélységes neheztelést a nekünk bajt okozó személyekre vagy dolgokra. Ha ilyenkor gondolatunkat az Örök Buddhára összpontosítjuk, megszabadulunk a gyöttrődéstől, neheztelésünk, félelmünk kiváltójától, gyűlöletünk tárgyától; ezek az érzéseink eltűnnek, mert gondolatunk egybeolvad az egyetemes élet nagy gondolatával. Összpontosításunk szétoszlatja a zűrzavar ködét, és egyszerre megtaláljuk a megoldást azokra a problémáinkra, melyek szenvedést okoztak nekünk. Az értelmi tevékenységeknek ez a sorozata, ami a szellemiség ilyen állapothoz vezet, hasonló ahhoz, mint amikor célunk egy puskával. Elül a csövön van a célgömb, hátul az irányzék. E kettőt és a tárgyat egy egyenesbe hozva, lehetővé válik, hogy eltaláljuk a célt. Ha csak a célra összpontosítunk, és a beállításokat figyelmen kívül hagyjuk, elhibázzuk a célt.

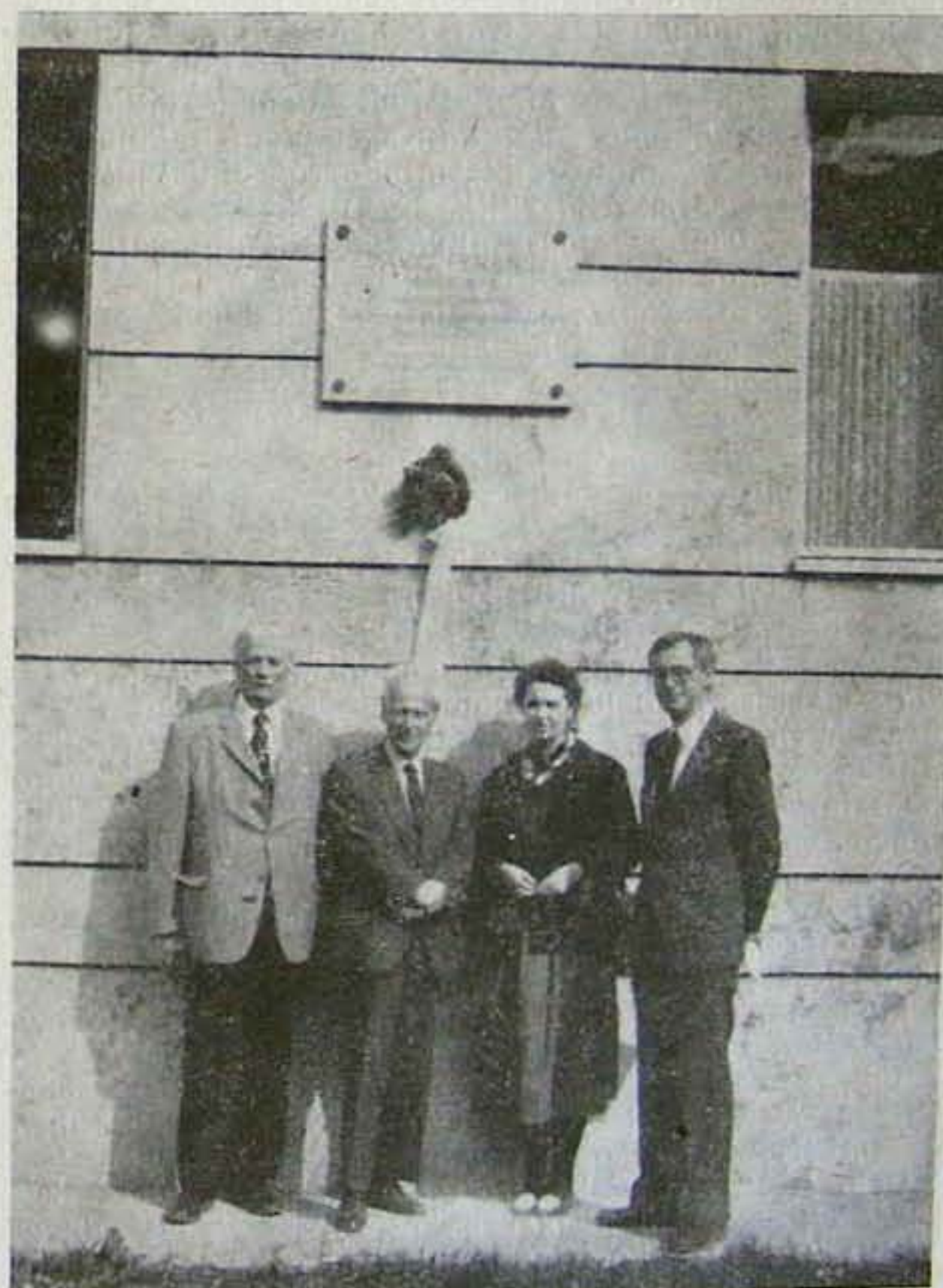
Ha mindig igazán és szabadon akarunk élni, kerüljük el a közvetlen jelenségek okozta gyöttrődést, és az Örök Buddha szellemiségével hozzuk összhangba a magunkét. Ennek az összhangba hozásnak gyakorlása a legfőbb tétele annak a tanításnak, hogy a világegyetemben minden jelenséget egyetlen szellemiség foglal magában. A világ okozatok és hatások keverékéből tevődik össze, és ezek kölcsönhatásban vannak egymással. A jó gondolat még több jó gondolatot szül, és kölcsönhatásai révén még megsokszorozódnak, és az általános jó irányába vezetnek.

A Risho Kosei-kai tagjai gyakran mondják, hogy saját magunk gondolkodásmódjának megváltoztatása megváltoztatja más emberek gondolkodásmódját is. Ez annak az eszmének végső kifejezése, hogy mindennek egyetlen szellemiség foglal magában. Ha összpontosított gondolatunk a tetterre és cselekvésre irá-

nyul, annak ereje van ahhoz, hogy másokat is mozgósítson.

Senki sem akar háborút; alapvetően minden ember békében akar élni, és boldogulni akar más népek fiaival együtt. Ahhoz, hogy ez az állapot megvalósuljon, minden egyes embernek magáévá kell tennie a béke gondolatát, és csatlakoznia kell azokhoz az emberekhez, akiknek ugyanez a szándékuk. Erős meggyőződéssel kell hirdetnünk: nem szabad megengednünk, hogy világunk embermészárlás helyévé váljék. E fellépésünkkel oly hatalmas áradatot indíthatunk el, mely hatása alól a világ vezetői sem vonhatják ki magukat.

Fordította: Vadady Vera

Az áprilisi ifjúsági konferencia résztvevői megkoszorúzták a Dávid Ferenc és Villányi út sarkán levő házon álló DÁVID FERENC EMLÉKTÁBLÁT. A tábla alatt láthatók: Prof. dr. F. Baron amerikai professzor, Monique van Zoest, a holland remonstránsok és az IARF képviselője, Bartók Béla főgondnok és dr. Kiss József főgondnokhelyettes. (Szász Zsombor felvétele)

„EGYÜTTMŰKÖDÉST, ÉS NE SZEMBENÁLLÁST!”

Az idén lesz negyven éve, hogy a hirosimai atomtámadás a félelem, a rettegés korszakát vezette be az emberiség történelmében. Az akkor ledobott 13 kilotonnás atombomba százezer ember életét pusztította el. Ugyancsak negyven évvel ezelőtt, San Franciscóban született meg az Egyesült Nemzetek Szervezete, hogy megkezdődhessen az együttműködés korszaka, s hogy az ötvenmillió életet követelő második világháború után a világ nemzetei összefogjanak a háborúk végérvényes felszámolásáért. 1945-ben a San Francisco-i konferencián megállapodtak az ENSZ alapokmányában, székhelyül New Yorkot jelölték ki. A szervezet a következő feladatokat tűzte ki maga elé: 1. a nemzetközi béke és biztonság fenntartása, illetve hathatós intézkedések tétele a békét fenyegető cselekmények megelőzésére és megszüntetésére; 2. a nemzetek közötti egyenjogúságon és egymás érdekeinek kölcsönös tiszteletben tartásán alapuló baráti kapcsolatok fejlesztése; 3. segítségnyújtás az elmaradt országoknak és területeknek gazdasági, szociális és kulturális téren; 4. az emberi jogok és az alapvető szabadságok nemzetiségre, nemre, fajra, nyelvre vagy vallásra való tekintet nélküli biztosításának elősegítése. Az ENSZ-nek valamennyi tagja független állam, és tagjai kötelesek a nemzetközi viszályokat békés úton rendezni; kötelességük tartózkodni más állam területi épsége vagy politikai függetlensége ellen irányuló minden támadástól, ugyanúgy az erőszakkal való fenyegetéstől vagy erőszak alkalmazásától. Az ENSZ alapokmánya határozottan tiltja a más államok belügyeibe való beavatkozást. Magyarország 1955. december óta tagja az ENSZ-nek. Az ENSZ-alapokmány aláírásának 40. évfordulóján San Franciscóban rendezett ünnepi megemlékezésen Pérez de Cuellar ENSZ-főtárhelyi a világszervezet minden tagországát a béke ügyének szolgálatára szólította fel. Kifejtette, hogy a dokumentumban lefektetett elvek máig érvényesek, mivel ezek bizonyultak az egyedüli reális útnak a béke megőrzésére.

Az ENSZ szerepéről és jelentőségéről beszélt Andrej Gromiko, a Szovjetunió külügyminisztere, aki annak idején képviselte a Szovjetuniót az ENSZ létrehozásáról folytatott tárgyalásokon, és hazája nevében ellátta kézjeggyel az alapító okmányt. Az ENSZ alapokmánya aláírásának különleges jelentőségéről szólva hangsúlyozta, hogy a világszervezet létének célja a béke és biztonság védelme, az államok közötti békés egymás mellett élés és együttműködés ápolása. Az ENSZ alapelveire támaszkodva, a Szovjetunió és a szocialista országok mindig arra törekedtek, hogy a világszervezet tevékenységében központi helyet foglaljanak el a leszerelés, elsősorban a nukleáris leszerelés kérdései.

Az „orvosok a nukleáris háború ellen” mozgalom V. kongresszusa az Együttműködést és ne szembenállást! jelszó szellemében ült össze, és a nukleáris fenyegetettség elleni harcot vallja fő feladatának. A megnyitó ülésnek elnökségében helyet foglalt Kádár János, az MSZMP főtárhelyi is, és üdvözlő beszédében többek között a következőket mondta: „... Nagy tettet vittek véghez a rendeltetése szerint leghumánusabb hivatásnak azok a kiváló képviselői, akik a nukleáris háború megelőzéséért küzdő orvosmozgalmat kezdeményezték és világméretűvé tették... Önök előtt jól ismert, hogy az emberiség válaszút elé érkezett. A tudomány és a technika jelentős vívmányai mára oly magas szintet értek el, hogy az emberiség eddig nem látott fejlődését, jólétét teremthetik meg, de pusztulását is okozhatják... Mozgalmuk rövid, néhány éves fejlődése bizonyítja, hogy nemes szándékaik támogatásra találnak nemcsak a különböző országok orvosai, hanem a békére vágyó népek körében, a felelősen és reálisan gondolkodó politikai tényezők soraiban is. A közvélemény szava olyan, mindinkább jelentős reális tényező, amelyet sehol, senki nem hagyhat többé figyelmen kívül... Egy hónap múlva megemlékezünk arról is, hogy az európai országoknak, az Amerikai Egyesült Államoknak és Kanadának a kép-

viselői tíz esztendővel ezelőtt írták alá Helsinkiben az európai biztonsági és együttműködési konferencia záróokmányát, amelynek jelentősége földrészünkön messze túlmutat. Ez az okmány azt példázza, hogy a különböző társadalmi berendezkedésű országok kormányai, a politikai realitásokból kiindulva, közös akarral, a megértésre, együttműködésre törekedve, eredményesen munkálkodhatnak együtt népeik boldogulásáért, a politikai, gazdasági, kulturális kapcsolatok fejlesztéséért... A magyar nép békét akar; az a kívánsága, hogy megvalósíthassa országépítő terveit. Kormányunk, pártunk, társadalmi szervezeteink és mozgalmaink, a magyar egyházak képviselői, a magyar nép érdekeinek és kívánságának megfelelően, nemzetközi tevékenységükben minden tőlük telhetőt megtesznek a háború elkerülése, a fegyverkezési verseny megfékezése, a különböző társadalmi berendezkedésű államok békés egymás mellett élése és kapcsolataik fejlesztése érdekében.”

Mi, unitáriusok, Dávid Ferenc egyházalapító püspökünk szellemében és toleranciája jegyében valljuk: „Együttműködést, és ne szembenállást!”

Dr. Kiss József

ORVOSKONGRESSZUS A BÉKÉÉRT

Júl. 1-én befejezte tanácskozását az a nemzetközi orvoskongresszus, melynek felszólalói hangoztatták, hogy a nukleáris háború megelőzéséért harcolnak.

A záróülésen kiadott dokumentumból idézzük, hogy az 1981-ben tartott első orvoskongresszus óta az Egyesült Államok és a Szovjetunió lakói, s a világ más országaiban élők mind többet tudtak meg a nukleáris háború következményeiről. Létrejött egy új nemzetközi közmegegyezés, amely szerint a nukleáris háború veszélyére egyetlen ésszerű válasz van: a háború megelőzése. E közmegegyezést tükrözi az Egyesült Államok és a Szovjetunió nyilatkozata, amely célul tűzte ki a nukleáris fegyverek csökkentését, sőt megszüntetését.

E célokat azonban a gyakorlatban is meg kell valósítani — mutat rá a felhívás. Jelenleg mind pontosabb és a korábbiaknál sokkal pusztítóbb nukleáris fegyvereket hoznak létre. Ugyanakkor az újabb tudományos kutatások olyan lehetséges világméretű ökológiai következményeket jeleznek, amelyek veszélyeztethetik az élet fennmaradását a Földön. A fegyverkezési hajszát az ürre is ki akarják terjeszteni, s ha ez megvalósul, akkor számottevően növekszik a világméretű nukleáris konfliktus kirobbanásának a veszélye. Az úrfegyverkezés semmissé teheti az eddig elért fegyverzetkorlátozási eredményeket, és alááshatja a folyamatban lévő tárgyalásokat is.

A dokumentum így folytatódik: „Meg vagyunk győződve arról, hogy a nukleáris fenyegetés megszüntetésére javasolt programunk egyezik a világ népeinek kívánságával. A program sürgeti a nukleáris fegyverek gyártásának, kipróbálásának s telepítésének ellenőrizhető befagyasztását. Ezt kiegyensúlyozott fegyverzetcsökkentés, majd a fegyverzetek végső megsemmisítése követheti. A program olyan védelmi politika elfogadását szorgalmazza, amely kizárja a nukleáris fegyverek használatát fegyveres összecsapás esetén.”

Az orvoskongresszuson több neves külföldön élő unitárius orvos vett részt. Közülük felkereste egyházunkat dr. Elin F. Walsh, a skóciai DUNDEE városban (Nagy-Britannia) élő orvosnő, akit püspökünk külföldi útja miatt Huszti János püspökhelyettes fogadott.

AZ AMERIKAI UNITÁRIUS EGYHÁZ ÉLETÉBŐL...

Sajnos, nem beszélhetek úgy az amerikai unitárius egyházzal, ahogy előadásom címe alapján várni lehetne. Csak rövid ideje ismerkedtem meg az amerikai unitarizmussal, és csak egyetlen város gyülekezetével. Ez a város Lawrence, Kansas államban. Mintegy hatvanezer lakosú egyetemi város, lakói közül mintegy húszezer diák. Mielőtt ide kerültem volna (tizenöt éve lakom itt), alig ismertem az unitárius hitet. Feleségem révén kerültem kapcsolatba az unitáriusokkal.

Lawrence város fiatal, a múlt század közepén keletkezett, és első lakói közül sokan jöttek Bostonból, sőt nevét is egy bostoni polgártól kapta. Boston erősen unitárius jellegű, így a városalapítók között szép számmal voltak unitáriusok. Jellegzetes, hogy az új város első temploma nem tartozott egyetlen felekezethez sem, hanem különböző vallásúak használták. Ez unitárius befolyásra vall, és ez a befolyás felismerhető a korszak nagy erkölcsi kérdésének, a rabszolgaságnak megítélésében. A város szembefordult a kansasi rabszolgasággal, amin keresztül fontos szerepe volt a polgárháború előtti és alatti korszakban, a szellemi vitákban és a fegyveres hadjáratokban egyaránt.

Amerikában az unitarizmus nem pontosan az, ami Magyarországon. Nevünk sem egyezik pontosan. Unitárius-univerzalista egyháznak nevezik. Az „univerzalista” szó azt jelenti, hogy a keresztény hitet nem tekintik magasabb rendűnek a többi vallással szemben. Nálunk nincs semmiféle dogma, amit hinni kellene. Ez jellegzetes az amerikai unitáriusoknál. Az amerikai egyházon belül is sajátos a Lawrence-i gyülekezet. Közösségünket fellowshipnek (magyar megfelelője: szórvány) nevezik, mert az egyházközség alakításához kevesen (mintegy 100–150-en) vagyunk, és ebből negyven-ötven jelenik meg vasárnapi összejöveteleinken. Lelkészünk sincs, és gyülekezeti helyünk (egy régi iskola, amit harminc évvel ezelőtt vettünk) is kívül van a városon. Ezért a diákok, akiknek nincs autójuk, és a gyülekezet fiataljait jelentik, nehezebben tudnak részt venni vasárnapi összejöveteleinken. Akik vették az épületet, ma 50–60–70 évesek, és sokan közülük az egyetemen dolgoznak, vagy dolgoztak, a közösségnek ma is legerősebb és legmegbízhatóbb részét jelentik.

A legnehezebb munkát a közösségben az a tag végzi, aki előkészíti és megszervezi a vasárnapokat, bemutatja a szereplő előadókat, és befejezi az összejövetelt. A szervezés fáradságos volta és a jobb közösségi munka érdekében lelkészt szeretnének sokan. Legutóbb 26–25 arányban úgy szavaztunk, hogy a legközelebbi nagy várossal együtt lelkészt fognak meghívni, bár én félek, hogy nem fog sikerülni meggyezni a lelkész személyében. Az a tapasztalatom, hogy az unitáriusoknak nagyon nehezebbre esik valamilyen megegyezni. Vannak, akik attól félnek, hogy lelkész nélkül a közösség fennmaradása kétséges, mert nem tudunk fiatalokat megnyerni.

Eddig minden vasárnap más és más előadót hallgattunk, más és más témáról. Sokszor a tagok maguk vállalnak előadást, de sokszor hívunk külső előadót az egyetemről, vagy más területről. A témák: vallási kérdések, erkölcsi gondolatok, nemzeti vagy nemzetközi politika, gazdaság, zene, utazási élmények, irodalom, művészet stb. Előadások után vita következik, és sokszor ez a legérdekesebb. Lehet, hogy nem foglalkozunk eleget vallási kérdésekkel, voltak, akik kifogásolták ezt, és el is hagyták közösségünket. Én viszont szeretném hangsúlyozni, hogy ebben a különleges rendszerben előnyök is vannak. Megismerjük egymást. Meglepetve láttam, hogy mások is úgy értékelték az unitarizmust, mint én, és hasonló úton jutottak el hozzá. Azért lettünk unitáriussá, mert nem tudtuk elfogadni a dogmatikus tendenciákat.

Szeretném érthetőbbé tenni ezt, és elmondom, milyen út vezetett az unitarizmushoz. Budán születtem zsidó családból. Nagypám sebészorvos volt a zsidó kórházban. Apám Berlinben tanult mérnöknek, és Né-

metországban dolgozott egy ideig. Itt ismerkedett meg édesanyámmal, aki német származású volt, és buzgó katolikus, hatására édesapám is azzá lett. Három testvéremmel együtt katolikus vallásban nőttünk fel, és azt jól ismertük, a zsidót kevésbé. Háború alatt édesapám a csepeli Weiss Manfréd gyár mérnöke lett, de a háború vége felé — származása miatt — elvesztette állását. 1944-ben munkaszolgálatra osztották be, szerencsére édesanyám német származása révén sikerült hazatérnie hozzánk. Amikor az orosz csapatok elérték a Villányi utat, ahol laktunk, több férfit, köztük édesapámat is, lőszerszállításra osztották be, és egy nappal a harcok befejezése előtt egy német golyó a várból eltalálta. Azonnal meghalt. Én ekkor kilencéves voltam, és háborús élményeimről azért mesélek, mert később erősen befolyásolták életemet és gondolkodásomat. Az állandó bombarobbanást, ágyúzást a házuk körül, az éhezést, közvetlen találkozást a halállal, nehéz elfelejteni. Sok élmény csak később vált érthetővé. Nem értettem, miért volt sárga csillag egyik rokonunk kabátján. Később egyik nagynéném beszámolóját olvastam sorsukról a német üldözések alatt és arról, hogyan tartóztatták le őt és családját, és vitték őket több száz sorstársukkal együtt ausztriai táborba, szörnyű viszonyok között.

Írt egy német író, Carl Zuckmeyer, egy drámát a háború borzalmairól „Az ördög tábornoka” címen. A darab végén a főhős rájön, hogy életét rossz ügynek szentelte. Mikor egyik tisztje felteszi a kérdést: „Hisz ön Istenben?” — a tábornok így válaszol: „Nem tudom. Vele még nem találkoztam. De az ördöggel találkoztam. Ő biztosan létezik. Ezért talán Isten is van!” Tudom, hogy egy ilyen válasz nem megnyugtató, de a háború élményeiből nehéz pozitív iránnyal kikerülni. Létezik-e olyan dogma, amelyik meg tudja határozni egyszerű, pozitív és következetes módon az élet értelmét? Ha volna ilyen, egyszerűbb lenne az élet, akkor talán nem lenne háború a világban. De a dogmákkal kapcsolatban nekem csak rossz tapasztalataim voltak. Sokáig voltam katolikus, és e hitnek sok érdemét tiszteltem, de dogmái, mint általában a dogmák, nem alkalmasak az élet és világ sokrétű problémáinak megoldására és magyarázatára. A történelem azt mutatja, hogy a dogma veszélyes, mert alkalmas arra, hogy az ellenfél elleni fanatizmust ésszerűnek tüntesse fel. Nekem úgy tűnik, hogy a dogma és tolerancia ellentétes fogalmak.

Amerikában vagyok egyetemi tanár. Német nyelvet és irodalmat tanítok, abban reménykedve, hogy ezzel hozzájárulok a népek megértéséhez és kapcsolataik javításához. Munkámban olyan kérdésekre is kell felelnem: hogy lehetett egy Hitler, Goethe és Schiller országában? Ezenkívül kutatómunkát is végzek, Faust alakjával foglalkozom. Mondója akkor keletkezett, amikor a reformáció Németországban és az unitarizmus Magyarországon fellépett. Feleségemmel együtt két évet tanárkodtam Etiópiában, ahol az emberek sokasága hal meg éhhalállal. Nem hiszem, hogy az ördög vétkes ebben a dologban, de valahogy emberileg kellene segíteni ezeken.

Az életéről beszéltem, hogy érzékeltessem, hogyan jutottam el az unitarizmushoz. A mi városunkban, Lawrenceben úgy láttam, hogy az unitáriusok a dogmával, a háborúval, az emberek üldözésével és szenvedésével szemben körülbelül úgy reagálnak, mint én. Az életnek és a világnak nehéz problémáira nincsenek egyszerű megoldások, előbb jól meg kell érteni azokat. Ez a megértés viszont toleranciát követel minden téren. A vallási tolerancia, vagy türelmesség a különböző nézetek és vallások iránt alapvető elve volt az unitarizmusnak kezdettől fogva Magyarországon is, a nagy világban is. Ez nagyon értékes hagyomány, amit rendkívül értékelnek Amerikában, és tisztelnek én is.

Prof. Frank Baron

(Az előadás az áprilisi ifjúsági konferencián hangzott el)

INTER ARMA SILENT MUSAE, tanultuk gimnazista tankönyvünk-ből, a latin nyelv alapfogalmait el-sajátítva. Fél évtized sem telt belé, amikor a borzasztó világégés ké-zelfoghatóan bizonyította igazságát a latin példabeszéd tanításának. Számunkra, a huszadik század má-sodik felét megélt emberek számá-ra sarkigazsággá, axiómává vált a tétel. Az axióma pedig megfordítva is igaz. Ha fegyverzajban reszketve húzódnak össze a múzsák, ha gyil-kos pusztítások közepette veszélybe kerül mindaz, ami az embernek is-tenáldotta tehetségéből létrejött kul-túrérték, legyen az vallási, irodal-mi, képzőművészeti, zenei, drámai, vagy filmalkotás, akkor ezek a kul-turális értékek közel tudják hozni egymáshoz a népek legkiválóbbjait, hogy elejét vegyék a feltámadó fegyvercsörgésnek.

Ezek a gondolatok támadtak ben-nem, amikor örömmel értesültem a televízió előzetes beszámolójából, hogy ez év októberében Magyaror-szágon, közelebbről Budapesten lesz a helsinki határozatot aláíró álla-mok kulturális kiküldötteinnek érte-kezlete. Tagadhatatlan, hogy a fen-tebb idézett axióma-megfordítás igazsága szerint a béke ügyét fogja szolgálni, ha hűséges marad cél-jához.

Még valami elgondolkoztató eb-ben az örvendetes tényben. Abban, hogy a szocialista országok közül Magyarországot kérték fel a talál-kozó megrendezésére. Én legalábbis úgy érzem, hogy a magyar színhely mellett szavazó érdekeltek tiszte-legni akartak azok szelleme előtt, azoknak a kultúrhéroszoknak emlé-kezeténél, akik a helsinki közeledés kulturális indításait jóval korábban életprogrammá tették. Gondolok itt zenész-zsenikre, akik kezdetleges fonográfjikkal járták a magyar vi-dékek mellett a román, szlovák, szerb és horvát falvakat, gyűjtöget-ték a népzene kincseit, elemezték a kölcsönhatásokat és megtanítottak arra, hogy minden nép kultúrája gazdag és értékes. Gondolok köl-tőkre és műfordítókra, akik hozták a világ élő lelkét, és adták a mi szellemi értékeink gazdaságát en-nek a léleknek. Kísérje áldás és eredményesség az összeülő konfe-renciát. ÉVZÁRÓK A TEOLÓGIÁ-KON. Július első felében zártak a magyarországi teológiák, eredmé-nyes tanévet fejezve be. Több he-lyen vettem részt hivatalosan az ünnepeken. Volt valami közösen szép és megnyugtató bennük. Meg-hallgatva a jelentéseket, látva a lel-készi munka nehéz útjára induló, búcsúzó ötödéveseket, az volt az ér-zésünk, hogy Istennek célja van a magyarországi egyházakkal, szolgál-atuk gazdag és értékes egyházuk számára, de van pozitív feladatuk a szocialista Magyarország társadal-mában is.

Örömmel számolhatok be arról is, hogy a tanévet záró budapesti teo-

lógiaik között egy új is zárta kapuit 1985. június 17-én du. 6 órai kez-dettel. Ez az új a miénk, az Uni-tárius Teológiai Intézet. Szép számú érdeklődő gyülekezet előtt, az újjá-született unitárius ifjúsággal tett bi-zonyosságot Intézetünk az életről, er-ről a legdrágább kincsről. Öten vé-geztek levelező tagozatunk első évét és bizonyították életünket.

A KÖNYVEK VILÁGÁBAN KÖ-RÜLTEKINTVE úgy jártunk, mint a mesebeli király, amelyiknek egyik szeme sír, a másik nevet. Szép volt a könyvnap, sok szempontból gaz-dag is, és ezért nevetett szemünk. Volt azonban valamiféle szervezési bizonytalanság is benne, ami talán érthető a „könyvek utcáját” fel-szántó buldózerek munkájának eredményét látván. De azért szegé-nyebb volt mint az előző években. Könyvanyagban is, látogatottságban is. Különösen hiányoltuk a romániai magyar könyvkiadás reprezentán-sait.

A könyv és kultúra körébe tar-tozik néhány hír is e területről. Unitárius múltunk részletkérdései ma sem hagyják nyugodni unitárius és nem unitárius kutatóinkat. Dán Róbert jeles irodalom- és könyv-történészünk az Izraeliták 1983/84. évi évkönyvében „Libros et frag-menta... Judaicam professionem redolentes” címen közzétett tanul-mányában. Rákóczi György erdélyi fejedelem a zsidóság felszámolása érdekében biztosokat küld Kolozsvárra. Ezek 1638. május 23-i kelte-zéssel listát állítanak össze az el-kobzott gyanús latin és magyar nyelvű könyvekről, és a lista beve-zetőjébe kerül a cím szövege, „a zsidóság nyomait magukon viselő... könyvek és írások”... A jegyzék régebbiről ismert, de néhány köny-vet nem tudtak azonosítani, néhá-nyat pedig pontatlanul határoztak meg. Dán Róbert pontosítja a köny-vészeti adatokat, meghatározza az elveszett műveket, és számtalan ter-mékeny gondolatot pendít meg a további kutatás számára. Itt kell megemlítsük még azt a tényt is, hogy Dán Róbert kitűnő előadást tartott a Kossuth rádióban „Egyház nélküli vallás” címen. Martin Seidel-ről szolt előadása, pontosabban be-szélgetése, az angol deisták előfu-táráról, Bethlen Gábor és Pécsi Si-mon kortársáról, aki szombatos alapelvekkel indul, de azokat to-vábbfejleszt, és eljut ahhoz a vég-ső következtetéshez, hogy a messia-nizmus elvetendő, a tízparancsolat a zsidóságtól független morális tör-vény, hogy nincs szükség a kinyi-latkoztatásra, mert mindenki lelké-ben ott van az isteni parancs, és minél jobban meg tud felelni valaki ennek, annál nemesebbé válik.

Szász János

Dr. Ferencz József püspök és felesége, valamint dr. Kovács Lajos kolozsvári püspök és felesége az Amerikai Unitárius és Univerzalista Egyház, közelebbről a leköszönő egyházelnök, dr. Eugene Pickett meghívására három hetet töltöttek az Egyesült Államokban.

Részt vettek Bostonban dr. Euge-ne Pickett búcsúztatásán, valamint Atlantában az amerikai unitáriusok évi nagygyűlésén, ahol új elnököt választottak az ottani egyház élére William Schulz lelkész személyé-ben.

Bővebb beszámolót lapunk legkö-zelebbi számában közlünk.

TUDÓS ÉS MŰVÉSZ

László Gyuláról köztudomású, hogy az Eötvös Loránd Tudomány-egyetemnek volt tanszékvezető egyetemi tanára, a régészeti tudománnyok doktora, aki évtizedekig dolgozott régészként a Nemzeti Mú-zeumban, a kolozsvári és a buda-pesti egyetemen. A kettős honfoglalásról szóló elméletéről csakúgy, mint pl. a magyar korona vizsgálá-tának legújabb eredményeiről, vagy az ősmagyarok vallásáról tartott le-bilincselő előadásait híveink is nagy érdeklődéssel hallgathatták. Azt azonban már kevesebben tudják, hogy 1926—28-ban Szönyi István szabadiskolájában tanult, majd a Képzőművészeti Főiskolán Rudnay Gyula, Csók István és Réti István növendéke volt.

László Gyulának, a régészprofesz-szornak — mint azt lapunk leg-utóbbi számában már jeleztük — április 30-án képzőművészeti kiállít-ása nyílt meg a Fáklya Klubban.

Tus- és ceruzarajzai, ezüstrajzai, olaj- és olajtempera-festményei, terrakotta-, bronz-, vörösmárvány-, műanyag-, alabástrom- és mészkő-szobrai, érmei és domborművei mind osztatlan tetszést váltottak ki a látogatókból.

Külön érdekesség volt a 20 alkotásból álló „Kortársaim” sorozat, melyben többek között Illyés Gyula, Veres Péter, Szabó Lőrinc, Sinka István, Szabédi László, Juhász Fe-renc, Kodály Zoltán, Sütő András, Kós Károly és Tamási Áron portréi foglaltak helyet.

Őszinte szívvel és örömmel csat-lakozunk dr. V. Á.-nak és dr. V. Á.-nénak a kiállítás vendégkönyvébe írt soraihoz: „Tisztelettel adózunk a tudósnak és a művésznek. Csodá-latos és teljes élete van a Professzor Úrnak, ami csak keveseknek adatik meg. Így biztosan megvalósult a »kettős honfoglalás«.”

Dr. Nyíredy Szabolcs

II. János Pál fogadta Káldy Zoltánt

II. János Pál pápa június 27-én a Vatikánban fogadta Káldy Zoltán evangélikus püspököt, a Lutheránus Világszövetség elnökét. A találkozón — amelyre Káldy Zoltánnak az LVSZ elnökévé történt megválasztása óta első ízben került sor — megbeszélést folytattak a Vatikán és a világszövetség kapcsolatairól. Káldy Zoltán kíséretében volt Carl Mau, az LVSZ főtitkára.

Bukaresti békekonferencia

Az 1984. jún. 21—23. napjain Bukarestben az összes romániai egyházak számos külföldi vendég részvételével békekonferenciát tartottak. Ezen meghívás révén részt vett püspökünk is.

Most jelentek meg kötetben angol nyelven a konferencián elhangzott felszólalások, köztük a 77. oldalon dr. Ferencz József püspök felszólalása. A kiadott kötetben több felszólaló fényképét is közölték, köztük püspökünkét is.

Dr. Péterffy Réka

kispesti unitárius körzeti orvost, a pestlőrinci unitárius gyülekezet presbiterét a budapesti 58. számú körzet országgyűlési képviselőjévé választották a leadott érvényes szavazatok igen jelentős 67,1%-ával. Szeretettel gratulálunk.

POZSGAY IMRE

a Hazafias Népfront országos főtitkára ápr. 10-én találkozott a hazai egyházak képviselőivel. A találkozóról, melyen püspökünk is felszólalt, a napilapok részletes tájékoztatást adtak.

BARTÓK BÉLA

főgondnok képviselte egyházunkat a Deutsche Unitarier júniusban, Hamburgban tartott évi közgyűlésén. A megnyitó ünnepségen tolmácsolta egyházunk üdvözlését német testvéreinknek.

FELHÍVÁS

A Magyarországi Unitárius Egyház Teológiai Intézete felvételt hirdet az 1985—1986-os tanévre, levelező tagozatra. Az intézet lelkeseket és szórványgondnokokat képez. Részletes tájékoztatót levélbeli megkeresésre küldünk.

A Budapesti Unitárius Teológiai Intézet Igazgatósága
1055 Budapest, Nagy Ignác utca 4.

Az 1985-ös Könyvhéten is felállította sátrát a Kálvin téren a Református Egyház Sajtóosztályának Protestáns Könyvesboltja. Unitárius kiadványaink is szerepeltek a könyvhéten, köztük a legújabban kiadott **Dávid Ferenc: Rövid útmutatás c. munkája, valamint Szász János: Dávid Ferenc c. műve**

KÖNYVHÉT

Az évenként visszatérő fontos kulturális esemény alkalmából jelent meg a „Tények és tanúk” sorozatban Tóth Eszter „Családi emlékek Tóth Árpádról” c. könyve (Magvető, 1985). Ebben olvashatjuk, hogy a tragikus sorsú költő édesapja, Tóth András debreceni szobrászművész készítette a „United Magyar Societies (Kossuth Monument Fund)” felkérésére — Kossuth Lajos születésének 100. és nevezetes amerikai útjának 50. évfordulója alkalmából (1902) — a Cleveland-i Kossuth-szobrot. A szobor-bizottság azzal a kéréssel fordult Magyarországi megyéinek alispánjaihoz, hogy küldjenek egy-egy „maroknyi földet” — Tóth Dezső címére — „hogyan ez a magyar szobor Amerikában is a szó szoros értelmében magyar földön emelkedjék”. Tordáról az alábbi sorok kíséretében érkezett a küldemény: „Ez a föld Torda—Aranyos vármegyének székhelyéről, Torda városából való, hol a letűnt dicsőséges múlt időkben a magyar királyok és Erdély fejedelmei országgyűléseket tartottak, és ahol az egész világon legelőször mondták ki a vallásszabadságot és a vallási egyenjogúságot” — idézi Tóth Eszter.

Ny. Sz.

MIKLÓS IMRE

államtitkár, az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke legutóbbi előadásával és cikkeivel a napi sajtó bőven foglalkozott. Különös figyelmet érdemelt a külföldi magyarság körében terjesztett *Magyar Hírekben* megjelent részletes állásfoglalása.

Érdemes idézni a hazai vallásossággal foglalkozó részből a következő mondatot, „A mi körülményeink között megalapozatlan akár a vallás gyors elhalálzásáról, akár a vallásosság fellendüléséről beszélni.”

Jelentős angol nyelvű ismertetése jelent meg *Sarkadi Nagy Barna* általános elnökhelyettesnek a *DAILY NEWS* egyik júniusi számában. E cikk az angol nyelven olvasók részére jelent segítséget és tájékoztatást egyházpolitikánkról.

HUSZTI JÁNOSNÉ

Árkossy Ilona nagytiszteletű aszszony nyugdíjba vonulása alkalmából a közművelődésben végzett kiváló munkájáért a „Szocialista Kultúráért” kitüntető jelvényt kapta Köpeczi Béla művelődésügyi minisztertől. A kitüntetéshez szeretettel gratulálunk.

BENCZE MÁRTON

budapesti lelkesnek, felszabadulásunk 40-ik évfordulóján Budapest Főváros Tanácsának Végrehajtó Bizottsága a főváros fejlődésében végzett kiemelkedő társadalmi munkája elismerésére, díszes oklevél kíséretében a BUDAPESTÉRT kitüntető jelvényt adományozta. A kitüntető jelvény ünnepélyes átadására április 23-án került sor, a IX. ker. Tanács VB. ülésén. Összesen öten részesültek ebben a kitüntetésben, a Főv. Tanács VB. küldöttének jelenlétében.

PESTLŐRINC

A templom renoválásának munkálataihoz dr. Sztankóczy Zoltán 5000,— Ft-ot adományozott. A gyülekezet nevében is hálásan köszönjük a segítséget.

Megalakult a KBK Baráti Köre

A Református Egyház Zsinati Székházában dr. Bartha Tibor református püspök, az Egyházközi Békebizottság elnökének meghívására május 10-én az ökumenikus tanács tagegyházai vezetőinek és lelkeszeinek jelenlétében megalakult a KBK Baráti Köre.

Tudományos konferencia az antitrinitarizmusról

A Foundation Bibliotheca Unitariorum 1985. május 13–15. között nemzetközi konferenciát rendezett a XVI. századi antitrinitárius eszmétörténet tárgykörében. Az 1979. évi nagy sikerű siklósi Dávid Ferenc colloquium, majd a varsói Socinus tanácskozás egyenes folytatásának tekinthető tudományos ülésre az amszterdami egyetemen került sor. A nagy érdeklődés mellett lebonyolított konferencia előadói közül dr. Theun de Vries (Amsterdam) a reformáció kibontakozásának és fejlődésének kérdésével foglalkozott. Prof. dr. Lech Szczucki (Varsó) Dudith András és az európai antitrinitárius mozgalmak kapcsolatáról, valamint az általa szerkesztett és rövidesen megjelenő Dudith-levelezés sajtó alá rendezéséről tartott előadást. Prof. dr. Jan van Goudoever (Duisburg) az unitarizmus és más szellemi mozgalmak egységértelmezésének általános és egyedi vonásait tárgyalta. E sorok írója bemutatta az 1984-ben Hamburgban felfedezett „Origo et fundamenta religionis christianae” című Martin Seidel kéziratot. Kihangsúlyozva, hogy a XVI. század végi sziléziai gondolkodó munkássága átmenetet képez az antitrinitarizmus eszmerendszere és a XVII. századi morálfilozófiai irányzatok között.

Az Alapítvány a hilversumi „De Hoorneboeg”-ban további beszámolókat hallgatott meg, így dr. Werner Erdt (Hamburg) a készülő Bibliográfia („Anti”-) Sociniana

előmunkálatairól, dr. André Séguenny (Strassbourg) a „Bibliotheca Dissidentium et les travaux du GRENEP” további terveiről. Dán Róbert az erdélyi szombatosság tárgyi emlékeiről tartott beszámolót. Különös érdeklődést keltett dr. J. Bangs (Leiden) rövid tájékoztatója egy általa talált Sandius-féle Bibliotheca Antitrinitariorum példány széljegyzeteiről.

Az Alapítvány közgyűlése megtárgyalta a Bibliotheca Unitariorum sorozat további terveit, jóváhagyólag tudomásul vette a megjelenés előtt álló 2. kötet, a „De falsa et vera”... kiadói munkálatait, és határozatot hozott a 3. kötet, a Johannes Sommer: Refutatio Scripti Petri Caroli című műve előmunkálatairól. Tervbe vették egy tájékoztató kiadvány létrehozását is, aminek első száma az amszterdami egyetemen elhangzott előadások szövegei mellett, híreket és információkat fog közölni a Bibliotheca Unitariorum sorozattal kapcsolatos eseményekről. Az amszterdami előadásokat és a hilversumi beszámolókat a résztvevők: angol, francia, svájci, holland, lengyel és magyar szakemberek az antitrinitárius kutatás újabb fontos hozzájárulásaként értékelték. Az előadás-sorozat közönség-sikere pedig bizonyítja, hogy a XVI. századi európai teológiai szabadgondolkodás kérdései iránt növekszik nemcsak a szakemberek, de az egyetemi hallgatók érdeklődése is.

Dán Róbert

A CHANNING SCHOOL MAGYAR NÖVENDEKEI

Lapunk múlt számában már megemlékeztünk az 1885-ben alapított londoni unitárius leánykollégium centenáriumáról. Az ünnepségre az intézeti évkönyvek alapján Davidsonné Anghi Gyöngyi összeállította az egykori magyar növendékek névsorát. Bizonyára sokan ismerős nevekre fognak bukkanni.

Az alapítók kérése az volt, hogy a magyar leány ne legyen idősebb, mint 18–20 éves és legalább egy évet töltsön el Londonban.

Néhány évvel az intézet megnyitása után érkezett meg 1892-ben az első növendék Budapestről Buzogány Mária személyében, aki Buzogány Áron leánya volt és 1893-ban történt hazatérte után Korcsmárosné néven élt a budapesti gyülekezetben. Fangh Erzsébet 1893–94-ben volt Londonban, hazatérte után Kolozsvárt mint tanárnő működött és élénk szerepet vitt az erdélyi unitárius asszonyok körében. Telkes Szilvia 1895/96-ban járt a Channingben és Budapesten élt; Kovács Irén — Kovács János jeles kollégiumi tanár leánya — 1897–98. évben járt Londonban és hazatérte után haláláig mint tanárnő tevékenykedett. Boer Lenke 1901–1903 közt

élt az intézetben, régi erdélyi unitárius családból származott. Kilyéni Erzsébet 1904–1905 között volt Londonban, hazatérte után Bakóczy-né néven ismerték.

Zsakó Lenke, az ismert torockói származású család tagja, 1904–1906; aki Erdélyben hunyt el. Pákey Márta 1905–1905 közt volt Londonban, mint dr. Szent Miklóssy Lászlóné halt el Budapesten, három fia ma is él az USA-ban. Pünkösti Mária dr. tanárnő, férje dr. Enyedy Róbert, ismert jogász, 1906–1907 közt volt Londonban. Boros Irén a későbbi dr. Boros György püspök leánya 1907–1908 között töltött egy évet Londonban. Puksa Endre volt a férje, aki a kolozsvári egyházi életben gazdasági tanácsadó volt, elhalt. Jäger Gizi két évet töltött külföldön 1910–12 között, Erdélyben hunyt el. Tompa Márta 1912–1914 között volt Londonban, hazatérte után férjhez ment Szokolai Bélához, szerepet játszott a budapesti nőegyleti életben, írásai is megjelentek egyházi lapunkban, leánya Budapesten él, fiai külföldön. Boros Rózsika volt az utolsó háború előtti növendék, 1913–14 között; szintén Boros püspök leá-

nya, férje Weress Jenő volt, később New Yorkba költözött, leánya és unokái is ott élnek.

Az első világháború utáni első ösztöndíjas dr. Deák Mária tanárnő volt 1920–21-ben. Sámi Magda már nem Erdélyből, hanem Budapestről ment ki Londonba 1920–23 között, néhai Ferencz József (1835–1928) püspök unokája. Itt Budapesten ment férjhez dr. Anghi Csaba ismert kutatóhoz, az Állatkert egykori főigazgatójához. A második világháború után Angliába ment dolgozni s válása után másodszer angol emberhez ment feleségül, s Angliában halt el. Hamvait leányai hazahozatták és édesanyja sírjában a Farkasréti temetőben nyugszanak.

Bácsi Mária ugyancsak Budapestről ment Londonba, 1922–24 között tanult ott, itthon angol tanítással is foglalkozott, elhalt. Diószeghy Erzsébet, régi erdélyi család sarja, 1925–27 között volt a Channing növendéke, majd amerikai ösztöndíjat kapott. A második világháború idején szociális intézményeket irányított, majd újra külföldre távozott és az USA-ban halt el. Nővére, Vajna Lajosné Budapesten él.

Pálfi Rózsika, Pálfi Márton kolozsvári kollégiumi tanár leánya 1929–31 közt volt Londonban, Erdélyben ment férjhez.

Néhány évi szünet után újra Erdélyből ment K. Nagy Magda Londonba, ahol 1935–37 között tanult. Hazatérte után férjhez ment Ferencz József, akkor már budapesti lelkészhez s azóta fővárosunkban él. Angol és német tudását több nemzetközi találkozón is hasznosította egyházunk érdekében.

A második világháború kitörése előtt még három unitárius leány tanult az intézetben. Csiki Klára, 1945 után Erdélyben ment férjhez Patakfalvi Sámuelhez és gyermekeivel és unokáival Erdélyben él. Koncz Ildikó, a neves Koncz nemzetség tagja, néhai dr. Koncz János egyházi tanácsos leánya, dr. Ruttkay Ivánné, hazatérte után Budapesten telepedett le, tagja a budapesti gyülekezetnek, férjével együtt — aki más vallású — rendszeresen részt vesznek úrvacsoraosztásos istentiszteleteinken. Mindketten 1939-ben tértek haza.

A harmadik leány Harsányi Klára, az ismert író Hatvány Lajos mostohaleánya, édesapja a mártírhaltált halt Somogyi Béla újságíró volt. A háború után Londonban telepedett le, férje Mr. Walters volt. Ma magyarországi könyvek angliai piacokon való elhelyezésével foglalkozik.

A második világháború után már külföldről, Angliából került a Channing Schoolba, Bikfalvi Barbara, néhai dr. Kiss Elek püspök unokája, aki Angliában ment férjhez, két gyermeke van, férje Szívós Péter mérnök. Kereki Gábor gyülekezetéhez tartoztak Croydonban, ma is Londonban él.

A második világháború után Kolozsvár és Budapest nem tudott növendékeket küldeni. Így az anyjukkal Angliába költözött Anghi leá-

nyok, Gyöngyi 1948—49 között, húga, Anikó pedig 1951—57 között voltak az iskola növendékei. Gyöngyi dr. Davidson Ian angol ügyvéd felesége, házasságából két gyermek született, akik Angliában élnek. Anikó Frank Wheeler iparművész felesége, szintén Angliában él két gyermekével együtt. Fia, Mátyás egy nyáron a sárospataki külföldön élő magyar származású gyermekek között tanulta édesanyja anyanyelvét.

Az adatokat közlő Anghi Gyöngyi örömmel fedezte fel dédapja, néhai Ferencz József püspöknek egy könyvét, melyet az alapítóknak, Emily és Matilda Sharpe-nak küldött, amikor megköszönte a magyar unitáriusok javára tett alapítványukat, még a múlt század végén.

Az intézet életében az utóbbi évtizedekben változás történt, megszüntették a leányinternátust és kollégiumot, így a Channing School ma egyike az ismert nappali tagozatos londoni leánygimnáziumoknak.

A közölt adatok közül még érdemes megemlíteni azt is, hogy Emily Sharpe volt az első, aki 1910-ben 110 angol fontos alapítványával lehetővé tette, hogy magyar lelkészek is tanulhassanak a Manchester városában működő Unitarian College elnevezésű unitárius teológiai fakultáson.

Közölve:
Anghi Gyöngyi adatai alapján

A MAGYAR VÖRÖSKERESZT

és az Országos Mentőszolgálat május 31-én sajtóértekezletet tartott a „II. Országos Elsősegélynyújtó Tanácskozás” előtt Lapunk is képviseltette magát.

HÓDMEZŐVÁSÁRHELY

Azok a kevesek, akik közelebből is ismerték a hódmezővásárhelyi templom újjáépítésének nehéz munkáját, tudják, hogy dr. Erdős Mihály gondnok az utóbbi négy esztendőben száz és száz munkanapot áldozott ennek a halaszthatatlan feladatnak a teljesítésére. Levelezett, hivatalokban eljárta, munkavállalókkal tárgyalt, munkásokkal dolgozott együtt; a jó gazda szemével és lelkiismeretével végezte gondnoki munkáját, s még annál is többet.

Azt is csak kevesen tudják, hogy dr. Benczédi Ferenc orvos, presbiter-egyházi tanácsos atyánkfia is azok között van, aki az adományok gyűjtésében példát mutatott. Többször is felhívta a Kanadából hazalátogató, hódmezővásárhelyi születésű Bornemissza Józsefné, sz. Mucsi Irma figyelmét templomunk és más egyházi épületeink leromlott állapotára és helyreállításának sürgős követelményére. Helyzetismerető szava mindig meghallgatásra talált Bornemissza Józsefnénél, ki többször is tetemes összegű ado-

mányt küldött a helyreállítás céljaira.

Ez év tavaszán levélben írt dr. Benczédi Ferenc atyánkfia Bornemissza Józsefnének s feltárta az egyházközségnek azt a nagy gondját, hogy orgonája használhatatlan, harmóniuma régi és széteső állapotban van, mire rendkívül nagy jelentőségű válasz érkezett. Ebben a válaszban Bornemissza Józsefné visszaemlékezett gyermekkorára, amikor a hódmezővásárhelyi templomkertben együtt játszadozott Barabás István nagytiszteletű úr gyermekeivel, Erzsébettel és Istvánnal. Ezek az idők életének legszebb pillanatai voltak — írja. E múlt iránti megbecsülése jeléül, egyúttal a hódmezővásárhelyi unitárius egyházközség iránti tisztelete jeléül 63 000,— Ft-ot küldött egy kis elektromos orgona vásárlására, mely 52 000,— forintba került. A fennmaradó 11 000,— Ft összeget dr. Benczédi Ferenc befizette a lelkészi alapra.

Alulírott örömmel szolgáltam az új orgona-harmónium hangjai mellett a jún. 2-án tartott istentiszteleten.

Bencze Márton

Hírek

Szabó Dezső író emléktábláját tisztelői megkoszorúzták. A tábla a budapesti József krt. 31/a. sz. a. házon látható, ahol századunk nagy magyar írója élete utolsó éveiben lakott és ott is halt meg Budapest ostroma alatt 1945. jan 13-án 66 éves korában.

Az országgyűlési képviselők közé több egyházi vezetőt is megválasztottak.

A KBK július első hetében tartotta kongresszusát Prágában, melyen egyházunkat Huszti János lelkész-püspök-helyettes képviselte.

Szeretettel köszöntjük Szabó Magda frónót, a debreceni Nagytemplom gyülekezetének presbiterét abból az alkalomból, hogy a Magyarországi Református Egyház tiszántúli egyházkerületének főgondnokává választották meg. A főgondnoki tisztt dr. Gaál István halálával üresedett meg.

A Baptista Egyháztanács máj. 22-i ülésén Györi Kornélt választotta meg a Békebírók felelős szerkesztőjének. A lap felelős kiadója Viczián János baptista egyházelnök.

Ifj. dr. Gyergyay Ferenc és Koch-Gyergyay Erzsébet jún. 2-án a Nagy Ignác utcai templomban kérték Isten áldását második flúgyermekük: Pál Bernárd életére. A Kölnből érkezett kisfiú keresztelési szertartásán Orbókné Szent-Iványi Iona lelkész szolgált.

„Dr. Hillary Thorne, a New York-i unitárius-univerzalista „Community Church” elnökségének tagja — aki Rev. Donald Szánthó-Harringtonnak, néhai Szánthó Vilma lelkész testvérünk férjének közvetlen munkatársa — június 23-án feleségével együtt részt vett a budapesti Nagy Ignác utcai templomunkban tartott istentiszteleten. A kedves vendégeket egyházunk nevében dr. Nyiredy Szabolcs főgondnok-helyettes köszöntötte.

Badóczy Tamásné elhunyt, s a r. kath. egyház szertartása szerint részeseült végtesztettségében június 10-én, a Farkasréti temetőben. Unitárius vallású férje már 12 évvel ezelőtt meghalt, s most mindkettőjük urnáját egymás mellé helyezte Zoltán fiúk, ki ez alkalomból Hamburgból Budapestre érkezett. Édes-

apja urnaelhelyezésénél Bencze Márton unitárius lelkész szolgált, aki beszédében utalt arra, hogy néhai Badóczy Tamás — az apa — Kolozsvár mellett, Gyáluiban született, heten voltak testvérek. Budapesten végezte el a Műszaki Egyetemet s gépészmérnök lett az első háború utáni időkben, közismerten rendkívül nehéz körülmények között. Jellemzője volt a népe és munkája iránti felelősségérzet, valamint unitárius hite és meggyőződése. Fia, ki családjával együtt Hamburgban él már évtizedek óta, szoros kapcsolatot tart egyházunkkal, gyakran meglátogatja itteni rokonait, ismerőseit és egyházunkat, s mindannyiszor anyagi támogatást is nyújt.

Badóczy Zoltán, Hamburg, szülei emlékére 500,— forintot adományozott az Unitárius Élet javára, a Budapesti Egyházközségnek pedig, fenntartási célokra 1000,— forintot juttatott. Köszönjük.

Bakos Ildikó és Drin István, ifjúsági biblikörünk lelkes tagjai jún 22-én kérték házasságukra Isten áldását a Nagy I. utcai templomban. Az esketési szertartást Szász János, teológiai intézeti igazgató végezte, és az unitárius ifjúsági énekkar is szolgált.

Musza Györgyi és Ifj. Szőke Károly jún. 29-én fogadtak egymásnak örök hűséget a Nagy Ignác utcai templomban. A népes rokonság és gyülekezet előtt Orbókné Szent-Iványi Iona lelkész szolgált. Ifjúsági énekkarunk tette még szebbé a szertartást.

Külföldi hírek

A Dialogue című, Belgiumban megjelenő, nemzetközi szabadelvű teológiai folyóirat január-márciusi számából csak néhány tanulmányt említünk: P. Fath „Péter utóda-e a pápa? Igazolható-e a római elsőbbség?”, P. P. Ricca „Luther és a pápa”, M. Van de Meulebroeke „A Vatikán és az emberi jogok”, F. Houtart „A felszabadítás teológiája” címmel publikált.

HALOTTAINK

1985. április 15-én váratlan hirtelenséggel elhunyt nyíregyházi szórványunk pótolhatatlanul lelkes és áldozatos szívű gondnoka, dr. Dan^{va} Pálné sz. Szabó Erzsébet. A temetési szolgálatot Bajor János végezte. Temetésén nagy számban vettek részt egykori tanítványai és tisztelői. Férjének és megszorodott szívű családjának gyászában őszinte részvételt osztozunk.

UNITÁRIUS ÉLET

Laptulajdonos

a Magyarországi Unitárius Egyház

Felelős szerkesztő és kiadó:

Dr. Ferencz József

Felelős szerkesztő-helyettes

Szent-Iványi Iona

Szerkeszti a szerkesztő bizottság

V., Nagy Ignác u. 4. Budapest, 1055

Táv.: 113-094

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely postahivatalnál, a Posta hírlapüzleteiben és a Posta Központi Hírlap Irodánál (KHI 1900 Budapest V., József nádor tér 1.) közvetlenül vagy postai utalványon, valamint átutalással a KHI 215-96 162 pénzforgalmi jelzőszámra.

Évi előfizetési díj 60,— forint

INDEX: 25.842

Egyetemi Nyomda — 85.3625 Budapest, 1985
Felelős vezető: Sümeghi Zoltán igazgató

HU ISSN 0133-1272